

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS IR BALTARUSIJOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS SUTARTIES DĖL PAJAMŲ DVIGUBO APMOKESTINIMO IR FISKALINIŲ PAŽEIDIMŲ IŠVENGIMO DENONSAVIMO“ PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuva gavo Baltarusijos Respublikos 2024 m. kovo 28 d. notą, kurioje informuojama apie Baltarusijos sprendimą laikinai (kol kas iki 2026 m. gruodžio 31 d.) stabdyti 1995 m. liepos 18 d. Minske pasirašytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės sutarties dėl pajamų dvigubo apmokestinimo ir fiskalinių pažeidimų išvengimo (toliau – Sutartis) 10, 11 ir 13 straipsnių taikymą. Taigi, stabdomas taikymas būtent tų Sutarties straipsnių, kurie turi poveikį susitariančiųjų valstybių apmokestinimo teisėms, t. y. kuriais paprastai apribojamos susitariančiosios valstybės teisės apmokestinti iš šios valstybės šaltinių gautas kitos susitariančiosios valstybės įmonių ir gyventojų pajamas: pavyzdžiui, pagal Sutarties 10 straipsnį (*Dividendai*) ir 11 straipsnį (*Palūkanos*), kitos valstybės rezidentams išmokami nustatytas sąlygas atitinkantys dividendai ir palūkanos mokėtojo valstybėje gali būti apmokestinami ne didesniu kaip 10 procentų mokesčiu prie šaltinio, net jeigu nacionaliniai mokesčių įstatymai nustato didesnius mokesčio tarifus, pagal Sutarties 13 straipsnį (*Kapitalo prieaugio pajamos*), vienos susitariančiosios valstybės rezidentų pajamos už kitos susitariančiosios valstybės įmonės su nekilnojamuoju turtu nesusijusių akcijų perleidimą apskritai gali būti apmokestinamos tik rezidavimo valstybėje.

Nepaisant fakto, kad Baltarusija sustabdė dalies Sutarties nuostatų taikymą, tarptautinės sutarčių teisės požiūriu, atsižvelgiant į privalomo sutarčių nuostatų taikymo principą (*Pacta sunt servanda*), Sutarties nuostatos Baltarusijos atžvilgiu Lietuvoje turėtų būti taikomos, kol bus imtasi atitinkamų veiksmų dėl jos nutraukimo (sustabdymo), nepaisant to, kad šiuo atveju nebūtų užtikrinamas abipusiškumo principas, t. y. galimi atvejai, kai Lietuva Baltarusijos rezidentų iš Lietuvos šaltinių gautoms pajamoms turėtų taikyti palankesnes apmokestinimo sąlygas, o atitinkamas palankesnis apmokestinimas nebūtų taikomas analogiškoms Lietuvos rezidentų iš Baltarusijos šaltinių gautoms pajamoms. Pažymėtina, kad Lietuva 2022 metais nutraukė keitimąsi informacija mokesčių tikslais su Baltarusija, įvertinusi 2022 m. birželio 21 d. patvirtintą Ekonomikos ir finansų reikalų tarybos ataskaitą Europos Vadovų Tarybai mokesčių klausimais. Šioje ataskaitoje pažymėta, kad Rusijos ir Baltarusijos veiksmai labai pakenkė bendradarbiavimo su šiomis šalimis aplinkai apmokestinimo srityje pagal daugiašales ir dvišales tarptautinės teisės priemones. Iš esmės pasikeitus aplinkybėms, kurias lėmė šie veiksmai, Europos Sąjungos valstybės narės nusprendė nutraukti bet kokią keitimąsi informacija mokesčių tikslais su šiomis dviem šalimis.¹

Sprendimas dėl Sutarties denonsavimo tikslingumo buvo priimtas Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos 2024 m. spalio 1 d., įvertinus geopolitinę situaciją – Baltarusijos bendrininkavimą su Rusija, tęsiančia beprecedentę karinę agresiją prieš Ukrainą, ir šurkščius tarptautinės teisės pažeidimus bei atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu denonsuojama analogiška sutartis su Rusijos Federacijos Vyriausybe.

Atsižvelgiant į tai, kad Sutartis, kaip ilgalaikė ekonominė sutartis, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatomis, buvo ratifikuota Lietuvos Respublikos Seimo, jos denonsavimas galimas taip pat tik Seimo sprendimu.

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės sutarties dėl pajamų dvigubo apmokestinimo ir fiskalinių pažeidimų išvengimo denonsavimo“ projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – denonsuoti Sutartį, ratifikuotą Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. Nr. I-1096 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės sutarties dėl pajamų dvigubo apmokestinimo ir fiskalinių pažeidimų išvengimo ratifikavimo“.

¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10355-2022-INIT/lt/pdf>

Vadovaujantis Sutarties 28 straipsnio (*Nutraukimas*) nuostatomis, kiekviena susitariančioji valstybė gali nutraukti Sutartį diplomatiniais kanalais perduodama rašytinį pranešimą apie nutraukimą mažiausiai prieš 6 mėnesius iki bet kurių kalendorinių metų pabaigos.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Mokesčių politikos departamento (direktorė Jūratė Laurikėnaitė, tel. (0 5) 239 0151) Tiesioginių mokesčių ir tarptautinio apmokestinimo skyriaus (vedėja Jurgita Lisauskienė, tel. (0 5) 239 0269) patarėja Živilė Kvedytė (tel. (0 5) 219 9301).

3. Dabartinis teisinis Įstatymo projekte aptartų teisinių santykių reguliavimas

Nuo 1997 metų taikoma Sutartis padalija Lietuvos ir Baltarusijos apmokestinimo teises Lietuvos rezidentų iš Baltarusijos šaltinių gautų pajamų ir, atitinkamai, Baltarusijos rezidentų iš Lietuvos šaltinių gautų pajamų atžvilgiu, taip pat nustato minimalius rezidentų gautų pajamų dvigubo apmokestinimo panaikinimo reikalavimus, pagrindinius šalių bendradarbiavimo mokesčių srityje principus bei ginčų dėl Sutarties taikymo sprendimo pagrindus. Todėl Baltarusijos rezidentų (tiek įmonių, tiek gyventojų) iš Lietuvos šaltinių gautos pajamos apmokestinamos pagal Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo ar Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo nuostatas tik tada, kai tokių pajamų apmokestinimo teisė Lietuvai numatyta Sutartyje, ir tais atvejais, kai nustatyta Sutartyje, – taikant ne didesnius, nei nustatyta Sutartyje, mokesčių tarifus.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Pritarus Įstatymo projektui ir nutraukus Sutartį, Lietuvos rezidentų iš Baltarusijos šaltinių gautų pajamų ir Baltarusijos rezidentų iš Lietuvos šaltinių gautų pajamų apmokestinimas Lietuvoje būtų sprendžiamas vadovaujantis galiojančiomis nacionalinėmis mokesčių įstatymų nuostatomis, kurios tam tikrais atvejais būtų mažiau palankios dėl kelių aspektų:

- nebūtų taikomi pačioje Sutartyje nustatyti Lietuvos apmokestinimo teisių apribojimai, atitinkamai:
 - o didėtų taikomi prie šaltinio išskaičiuojamų mokesčių tarifai: Baltarusijos rezidentams išmokami dividendai, palūkanos, honorarai vietoj šiuo metu taikomų 0–10 procentų gyventojų pajamų ar pelno mokesčių tarifų būtų apmokestinami taikant 0–20 procentų šių mokesčių tarifus;
 - o plėstųsi iš Lietuvos šaltinių pajamas gaunančių Baltarusijos rezidentų mokesčių bazė: Lietuvoje galėtų būti apmokestinamos Baltarusijos rezidentams išmokamos pajamos iš tarptautinių vežimų, daiktų, kuriems privaloma teisinė registracija, pardavimo, taip pat galėtų būti apmokestinamos visos už Lietuvoje atliekamus darbus gaunamos pajamos, nepriklausomai nuo darbų trukmės;
- nebūtų taikomos vidaus mokesčių įstatymuose nustatytos lengvatos, kurios siejamos su valstybėmis, su kuriomis yra sudarytos ir taikomos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys, pavyzdžiui:
 - o keistųsi Lietuvos rezidentų iš Baltarusijos šaltinių gaunamų pajamų dvigubo apmokestinimo naikavimo taisyklės, kurios nesant galiojančios dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarties yra mažiau palankios (įmonių iš Baltarusijos gautoms ir apmokestintoms pajamoms jokiais atvejais nebebūtų taikomas atleidimo nuo mokesčių Lietuvoje metodas);
 - o nebūtų taikoma pelno mokesčio lengvata Baltarusijoje patirtoms mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros sąnaudoms;
 - o pelno mokesčio tikslais leidžiamiems atskaitymams nebūtų priskiriamos Baltarusijos mokykloms už darbuotojų mokymą sumokėtos sumos ir kt.

Lietuvos rezidentų iš Baltarusijos šaltinių gaunamų pajamų apmokestinimo pokyčiai priklausys ir nuo Baltarusijos nacionaliniuose teisės aktuose nustatytų tų pajamų apmokestinimo taisyklių, tačiau šiuos pokyčius nulemia Baltarusijos priimtas sprendimas vienašališkai stabdyti dalies Sutarties nuostatų taikymą, t. y. Lietuvos rezidentai jau dabar patiria Sutarties netaikymo pasekmes, nors Lietuva Sutarties dar nenutraukė (nesustabdė). Įvertinus tai, kas išdėstyta, Sutarties nutraukimas užtikrintų vienodą Lietuvos ir Baltarusijos rezidentų mokesčinę padėtį, t. y. tiek vieni,

tiek kiti būtų apmokestinami pagal nacionalinius Lietuvos ir Baltarusijos teisės aktus be Sutartyje nustatytų apribojimų.

Pagal Sutarties 28 straipsnio (*Nutraukimas*) nuostatas, apie Sutarties nutraukimą informavus kitą šalį likus ne mažiau kaip 6 mėnesiams iki kalendorinių metų pabaigos, Sutarties nuostatos nebebūtų taikomos nuo po Sutarties nutraukimo dienos einančių kalendorinių metų sausio pirmos dienos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymą bus sudarytos sąlygos nutraukti Sutartį, kas atitinka Lietuvos užsienio politikos kryptį Baltarusijos atžvilgiu.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus įstatymą, įtaka kriminogeninei situacijai ir korupcijai nenumatoma.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus įstatymą nebus skatinami abipusiai Lietuvos ir Baltarusijos verslo ryšiai, kai kuriais atvejais gali didėti mokesčių mokėtojams tenkanti mokesčių našta dėl Sutartimi nustatytų palankesnių pajamų ir pelno mokesčių tarifų netaikymo bei griežtesnių dvigubo apmokestinimo išvengimo naikinimo sąlygų taikymo.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios, kokius teisės aktus būtina priimti, priėmus teikiamą Įstatymo projektą

Denonsavus Sutartį, nereikės keisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių teisės aktų, priimti naujų teisės aktų.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, Įstatymo projekto sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte naujų sąvokų neapibrėžiama.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projekto ir Sutarties nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai

Įstatymui įgyvendinti nereikia priimti įgyvendinamųjų teisės aktų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetinais metais)

Priėmus įstatymą, papildomų biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis „Baltarusija“, „dvigubas apmokestinimas“, „sutarties denonsavimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Papildomi paaiškinimai, iniciatorių nuomone, nereikalingi.
